

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ARAŞTIRMACI ÖĞRETMEN YAKLAŞIMI İLE YETİŞTİRİLMELERİNDE ALAN ÇALIŞMASI YÜRÜTMELERİNİN ROLÜ*

Ahmet Zeki SAKA*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının araştırmacı öğretmen yaklaşımı ile yetiştirilmelerinde Alan Çalışması projesi yürütmelerinin rolünü belirlemektir. Araştırma, 2004-2005 eğitim-öğretim bahar yarıyılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği programında dördüncü sınıfta (I. ve II. öğretimde) öğrenim gören 74 ve 2005-2006, 2006-2007 ve 2007-2008 eğitim-öğretim bahar yarıyılında KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi OFMAE Bölümü Fizik Öğretmenliği programında beşinci sınıfta öğrenim gören 105 olmak üzere toplam 179 öğretmen adayı ile, aksiyon araştırması yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Ayrıca, mülakat ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara dayalı olarak hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde öğretmen adaylarının alan çalışması yürüterek; Araştırma Yöntemleri (2. 32-4. 01) ve Mesleki Beceriler (2. 46-4. 02) ve bu alanların alt boyutları olarak irdelenen araştırma tasarlama (2. 36-4. 00)-planlama (2. 33-4. 02)-uygulama (2. 25-4. 00) ve araştırma süreci (2. 30-3. 96) ve sosyal beceriler (2. 63-4. 09) ile ilgili becerilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir. Hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde öğretmen adaylarının Alan Çalışması yürütmeleri, mesleki ve araştırma yöntemleri alanlarındaki beceri gelişimlerine anlamlı düzeyde katkıda bulunduğundan, bu süreçte gerçekleştirdikleri araştırmaların araştırmacı öğretmen yaklaşımı kapsamında yetiştirilmelerinde büyük bir öneme sahip olduğu ön plana çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Öğretmen adayı, Aksiyon araştırması, Mesleki beceri gelişimi

ROLE OF IMPLEMENTATION FIELD STUDY PROJECT OF STUDENT TEACHERS IN TERMS OF THE PREPARATION ACTION RESEARCH MODEL ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the role of implementation Field Study Project of student teachers in terms of the preparation Action Research Model. Research was applied with 74 science teaching student teachers who are educated in 4 th year in SAÜ the Faculty of Education in the 2004-2005 academic year and 105 physics student teacher who are educated in 5 th year in KTÜ the Fatih Faculty of Education in the 205-2006, 2006-2007, 2007-2008 academic year based on the action research methodology. Besides, the techniques of interview and observation were used. According to obtained data in the context of research, student teachers was improved their skills related to the Research Method (2. 32-4. 01) ve Professional Skills (2. 46-4. 02) and regarding the lower dimensions of this subjects;

* Bu çalışmanın bir bölümü, 04-05 Mayıs 2006 tarihinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve IPABO Hogeschool işbirliği ile düzenlenen III. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Doç. Dr. KTÜ. Fatih Eğitim Fakültesi

research design (2. 36-4. 00)-plan (2. 33-4. 02)-application (2. 25-4. 00) ve research process (2. 30-3. 96) ve social skills (2. 63-4. 09) by implementing Field Study in preservice teacher education process. It is revealed out that implementing research in preservice teacher education has crucial importance to preparation in the context of Action Research Model, as student teachers have implemented Field Study in preservice teacher education process had significant contribution to their skills related to the subjects professional and research methods.

Key words: Student teacher, Action research, Professional skills development

1. GİRİŞ

Bilimselliğin ve bilimsel tutum ve davranışların günlük yaşamda ön planda tutulması, bilgi toplumu olmanın en belirgin özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu düzeye ulaşılabilmesinde ise, en önemli rolü eğitim sistemleri üstlenmektedir. Eğitimin niteliği, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim süreçlerinde beklenen düzeyde yetiştirilmelerine bağlıdır (Kavcar, 1999). Bundan dolayı, gereksinim duyulan insan gücünün yetiştirilmesinde de, en önemli sorumluluk öğretmenlere düştüğünden, öğretmen eğitimine özel önem verilmesi gerekmektedir. Bu durum, yeni nesillerin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri gelişmiş bireylerden oluşabilmesi için, araştırmacı ruh ile yetiştirilmelerini zorunlu hale getirmektedir.

Türk eğitim sisteminde “araştırma eğitimi” nin içerik, yöntem ve düzey yönlerinden yeterli olmadığına dikkat çekilmektedir. Araştırmaya sadece, yüksek eğitimin ve özellikle lisansüstü eğitimin temel işlevleri arasında yer verilmektedir (Karasar, 1999). Bununla birlikte, Türkiye’de öğretmenlerin eğitim araştırmacıları tarafından yürütülen çalışmalara genellikle veri toplama aşamasında katıldıkları ve araştırmaların diğer aşamalarına pek katılmadıkları belirtilmektedir (Çepni ve Küçük, 2002). Ancak, son zamanlarda Türkiye’de öğretmen merkezli program geliştirme çalışmalarının başlatılması, öğretmenlerin araştırma sürecine aktif katılım sağlamalarını gerektirmektedir (Çepni, 2005). Diğer taraftan, Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin araştırma kültürü açısından yetersiz düzeyde olmasının, öğretmenlerin yapılan araştırmalardan beklenen düzeyde faydalanamamalarına, kendi öğretim uygulamalarını geliştirici araştırma yürütememelerine ve hatta araştırmalara karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olduğuna dikkat çekilmektedir (Çepni, 1993; Geban, 2001). Bundan dolayı öğretmenlerin, araştırmaları yararsız olarak gördükleri belirtilmektedir. Bu durum, öğretmenler ile araştırmacılar arasındaki ilişkinin değişmesini gerektirmektedir.

Öğretim sürecinde sınıf ortamında karşılaşılan sorunlar çok boyutlu olduğundan, bu sorunların çözümlenmesi de oldukça zor olmaktadır. Bu bağlamda, hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde adaylara, mesleklerini yürütme sürecinde karşılaşılabilecekleri çok sayıdaki problemlerin çözümüne yönelik bilgilendirme yapılması mümkün görülmemektedir (Rath & Tobin, 2001). Araştırmalarda, öğretmenlerin pratik kuramlar geliştirdikleri ve geliştirdikleri bu kuramların sınıf içi öğretim sürecindeki uygulamaları üzerinde büyük etkiye sahip olduğuna dikkat çekilmektedir (Cornett ve diğ, 1990; Ritchie, 1999). Bu bağlamda, aksiyon araştırmalarının, bireyin araştırma yolu ile kendi

deneyimlerinden öğrenme esasına dayandığı ifade edilmektedir (Atay, 2003). Aksiyon araştırmaları, uygulamacıların; mesleklerini yürütme sürecinde etkin ve pratik uygulamalar geliştirmelerine ve karşılaştıkları sorunlara bilimsel çözümler oluşturmalarına katkıda bulunmaktadır. Öğretmenlerin aksiyon araştırmaları yürütmeleri, mesleki etkililiklerinin geliştirilmesine katkıda bulunarak, öğretmen ve araştırmacılar arasındaki işbirliğinin arttırılmasını sağlamaktadır (Ekiz, 2006). Bununla birlikte, araştırmalarda; öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde işbirlikli uygulamaların büyük etkiye sahip olduğu vurgulanmaktadır (Day, 1999). Eğitim araştırmalarının yürütülmesinde öğretmenlerin daha etkin rol almalarının sağlanabilmesi, öğretmen adaylarının hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde araştırmacı öğretmen yaklaşımı ile yetiştirilmelerini gerektirmektedir. Bu bağlamda, öğretim sürecine ilişkin programın geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarının istenen etkililikte yürütülmesi, öğretmenlerin araştırmacı kimliğe sahip olma düzeyi ile doğrudan ilişkili olduğu ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan, bilimselliğin ezberlenmiş bir slogan olma durumundan kurtarılabilmesi, öğrencilerin araştırmacı olma alanında amaçlanan düzeyde bir bilince sahip olmalarına bağlıdır. Bu durum, hizmet öncesi eğitim sürecinde bilimsel yöntemin işlevsel düzeyde ele alınarak öğretmen adaylarının, araştırmacı öğretmen yaklaşımı ile yetiştirilmelerini zorunlu hale getirmektedir. Bundan dolayı, öğretmen adaylarının araştırmacı öğretmen yaklaşımı kapsamında yetiştirilme sürecinde aldıkları derslerin, araştırmacı kimlik kazanmalarındaki rolünü irdeleyen araştırmaların yapılmasının gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

2. AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının araştırmacı öğretmen yaklaşımı ile yetiştirilmelerinde Alan Çalışması yürütmelerinin rolünü belirlemektir. Bu amaçla araştırma kapsamında, adayların dersin amaçlarına yönelik beklentilerinin karşılanma düzeyi tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırma, aksiyon araştırması yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Ayrıca, nitel araştırma yöntemlerinden mülakat ve gözlem kullanılmıştır.

3.1. Örneklem

Araştırma, 2004-2005 eğitim-öğretim bahar yarıyılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği programında dördüncü sınıfta (I. ve II. öğretimde) öğrenim gören 74 ve 2005-2006(35), 2006-2007(35) ve 2007-2008(35) eğitim-öğretim bahar yarıyıllarında KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi OFMAE Bölümü Fizik Öğretmenliği programında beşinci sınıfta öğrenim gören 105 olmak üzere toplam 179 öğretmen adayı ile yürütülmüştür.

3.2. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Alan Çalışması dersinin öğretim süreci başlangıcında, öğretmen adaylarına dersin amaçları belirtilmiştir. Adayların derse yönelik beklentilerini, üç sorudan oluşan mülakat formu kapsamında yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının belirttikleri ifadeler dikkate alınarak, 33 maddelik cümle

havuzu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında geliştirilen beşli Likert tipi derecelendirme ölçeği; “Tamamen=5, Büyük Ölçüde=4, Kısmen=3, Çok Az=2, Hiç=1” şeklinde kullanılmıştır. Geliştirilen ölçek, örneklemdaki 179 öğretmen adayına uygulanmıştır. Veri toplama aracının güvenirlik çalışması kapsamında; birinci aşamada ölçek maddelerini oluşturmak için uygulanan mülakat, dersi yürüten öğretim üyesi tarafından kısa sınav niteliğinde yürütülmüştür. İkinci aşamada; geliştirilen ölçeğin Cronbach Alfa iç güvenirlik katsayısı 0.95 olarak hesaplanmıştır. Geçerlilik uzman görüşüne dayalı olarak sağlanmıştır. Öğretmen adaylarının, bitirme çalışmalarını planlama aşamasından tamamlayana kadar olan sürecin araştırmacı kimlik gelişimlerine olan etki düzeyi hakkındaki görüş ve düşünceleri, örneklemden tesadüfi örnekleme yolu ile seçilen 45 (20FBÖ+25FÖ) öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yürütülerek tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ayrıca, aksiyon araştırması yürütme sürecinin adayların beceri gelişimlerine olan etkileri, araştırmacı tarafından gözlemlenerek kayıt edilmiştir.

3. 3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında geliştirilen ölçek kullanılarak elde edilen veriler; SPSS 11.5 programında betimsel istatistikte standart sapma ve ortalama değerlerine ve toplam puan hesaplanıp ölçeğin alt boyutları arasında; korelasyon analizi, iç tutarlılık (güvenirlik-Cronbach alfa) ve t testi kullanılarak, mülakat verileri ortak görüşlere ve gözlem verileri ise, karşılaşılma sıklıklarına dayalı olarak analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında geliştirilerek kullanılan ölçekten elde edilen ve yürütülen mülakat ve yapılan gözlemlerden elde edilen veriler aşağıdaki başlıklar altında düzenlenmiştir.

4. 1. Araştırma Kapsamında Kullanılan Ölçekten Elde Edilen Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçekten elde edilen veriler, araştırma yöntemleri ve mesleki beceriler ve bu kategorilerin alt boyutları altında incelenmiştir. Alan Çalışması dersi kapsamında adayların Bitirme Çalışması yürüterek geliştirdikleri beceri düzeylerine ilişkin değerler, dersin başlangıcındaki ve sonundaki değişim düzeyi açısından dikkate alındığında; genel olarak ölçekte yer alan faktörlere dayalı olarak adayların, araştırma amaçlarını karşılayacak şekilde olumlu bir değişim gösterdiği belirlenmiştir (Ek Tablo 1).

Tablo 1’ de görüldüğü gibi; Alan Çalışması dersi kapsamında öğretmen adaylarının Bitirme Çalışmaları hazırlamalarının; araştırma yöntemleri (tasarlama-planlama-uygulama) alanındaki beklentilerinin değişme düzeyini belirlemek amacı ile yapılan t testi bulgularına dayalı olarak, $t=-28.11$, $p<.000$ düzeyinde değişimin anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir. Uygulamanın, adayların mesleki beceri gelişimleri (süreç-sosyal beceriler) üzerinde, $t=-31.33$, $p<.000$ düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 1. Adayların Alan Çalışması dersi kapsamında Bitirme Çalışması yürüterek kazandıkları beceri düzeylerine ilişkin eşleştirilmiş grup testi değerleri

Değişken	N	Ort.	Ss	t	p
Araştırma Yöntemleri	179	2. 32	. 74	-28. 11	. 000
		4. 01	. 57		
Mesleki Beceriler	179	2. 46	. 69	-31. 33	. 000
		4. 02	. 55		
Araştırma Tasarlama	179	2. 36	. 79	-25. 80	. 000
		4. 00	. 67		
Araştırma Planlama	179	2. 33	. 82	-26. 00	. 000
		4. 02	. 59		
Araştırma Uygulama	179	2. 25	. 83	-26. 00	. 000
		4. 00	. 60		
Araştırma Süreci	179	2. 30	. 73	-30. 21	. 000
		3. 96	. 57		
Sosyal Beceriler	179	2. 63	. 81	-26. 70	. 000
		4. 09	. 62		

p<. 01

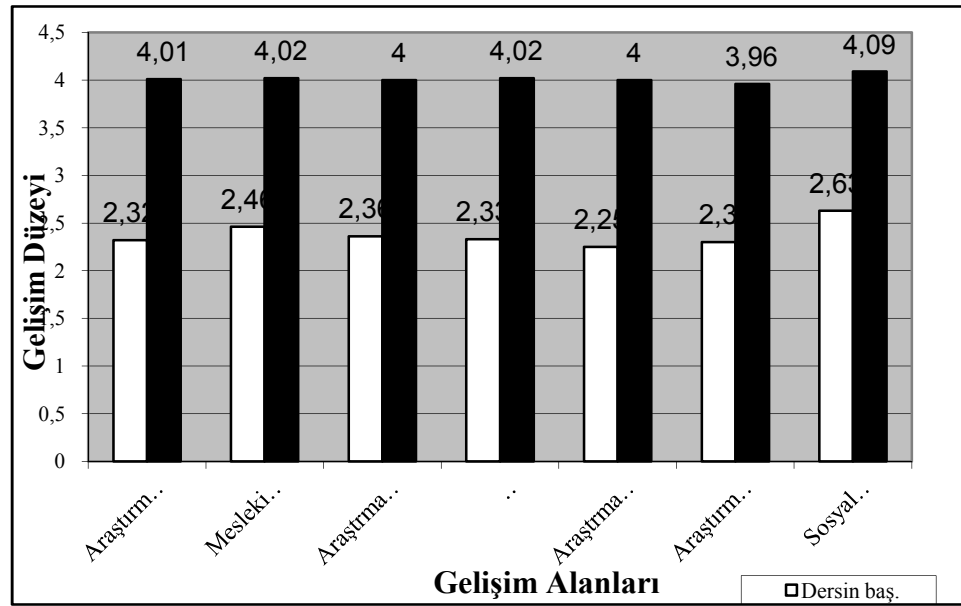
Bununla birlikte, adayların Araştırma Yöntemleri'nin alt boyutunda yer verilen, Araştırma Tasarlama; t=-25. 80, p<. 000, Araştırma Planlama; t=-26. 00, p<. 000 ve Araştırma Uygulama; t=-26. 00, p<. 000 ile ilgili becerilerinde de anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan adayların, Mesleki Becerilerin alt boyutunda yer verilen, Araştırma Süreci; t=-30. 21, p<. 000 ve Sosyal Beceriler; t=-26. 70, p<. 000 alanındaki da becerilerinin değişim düzeyinde de istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Adayların Alan Çalışması dersi kapsamında Bitirme Çalışması yürüterek kazandıkları beceri düzeylerine ilişkin korelasyon analizi değerlerinden, Araştırma Yöntemleri ile Mesleki Beceriler arasındaki ilişkinin $r = . 59$, p<. 01 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (Ek Tablo 2). Diğer taraftan, uygulama sürecinde adayların özellikle; araştırma konusunun amacına uygun veri toplama araçlarını uygulama (2. 31-4. 18), araştırma projeleri yürüterek etkili öğrenme ortamı oluşturma (1. 97-3. 77), araştırma yöntemlerinin temel özelliklerini kazanma (2. 17-3. 96), akademik dilde yazım (2. 28-4. 03), araştırmacı kişiliğe sahip olma (2. 32-4. 06), eğitim alanında etkili araştırma yürütme (2. 16-3. 88), bilimsel süreç (2. 28-3. 86) becerilerini geliştirdikleri belirlenmiştir (Ek Tablo 1). Diğer taraftan, öğretmen adaylarının Alan Çalışması dersi kapsamında Bitirme Çalışması yürüterek geliştirdiği beceri alanlarına ilişkin toplam puanları, ders süreci öncesi ve sonrası dikkate alınıp karşılaştırılmalı şekilde düzenlenerek Grafik 1'de belirtilmiştir.

Öğretmen adaylarının Alan Çalışması dersi kapsamında Bitirme Çalışması yürüterek geliştirdiği beceri alanlarına ilişkin toplam puanları ders süreci öncesi ve sonrası dikkate alınarak karşılaştırıldığında, ders süreci sonunda kazandıkları beceri düzeylerinde; Araştırma Yöntemleri (2. 32-4. 01) ve Mesleki Beceriler (2. 46-4. 02) ve bu alanların alt boyutları olarak irdelenen araştırma tasarlama (2. 36-

4. 00)-planlama (2. 33-4. 02)-uygulama (2. 25-4. 00) ve araştırma süreci (2. 30-3. 96) ve sosyal beceriler (2. 63-4. 09) açısından anlamlı düzeyde olumlu değişim sağlandığı tespit edilmiştir (Grafik 1). Adayların Alan Çalışması dersi kapsamında Bitirme Çalışması yürüterek kazandıkları beceri düzeylerinin öğrenim gördükleri programa göre bağımsız t testi değerleri ise Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, Adayların Alan Çalışması dersi süresince Bitirme Çalışması yürüterek kazandıkları beceri düzeyleri arasında öğrenim gördükleri programa göre; Araştırma Yöntemleri’nin alt boyutunda yer verilen, Araştırma Tasarlama, Araştırma Planlama ve Araştırma Uygulama ve Mesleki Becerilerin alt boyutunda yer verilen, Araştırma Süreci ve Sosyal Beceriler alanındaki becerilerinin değişim düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumda, Alan Çalışması dersi kapsamında Bitirme Çalışması yürütmelerinin, fizik ve fen bilgisi öğretmen adaylarının beceri gelişimlerine birbirine yakın düzeyde etkide bulunduğu ifade edilebilir.

Grafik 1. Adayların ders kapsamında geliştirdiği beceri alanlarına ilişkin toplam puanların ders sürecinin başlangıcı ile sonu arasındaki değişim düzeyleri

Mülakat Bulguları

Örneklemdaki 45 öğretmen adayı ile yürütülen yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen bulgulara dayalı olarak adaylar Alan Çalışması yürütme sürecinde özellikle;

- Öğretim etkinliklerinin yürütülmesinde sistematik uygulamaları dikkate alma,

- Öğretim ve öğrenme hakkında pratik fikirler oluşturma,
- Öğrencilerin, araştırmacı niteliklerinin geliştirilmesinde öğretmenlerin üstlenmeleri gereken sorumlulukları almaya hazır olma,
- Araştırmacılar ile öğretmenler arasında yaşanan iletişim problemlerinin giderilmesinde aktif rol ve sorumluluk alma bilincine sahip olma,
- Öğretim uygulamalarının yansımalarını belirlemek için sistematik veri toplayarak analiz etme,
- Araştırma raporu hazırlama sürecinde geliştirilen mesleki becerileri meslektaşları ile paylaşma,
- Mesleki gelişim süreci ile ilgili gereksinimlerini tanımlamada kendi araştırma sonuçlarını kullanma becerilerini kazandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma projelerini planlama ve yürütme sürecinde belirttikleri en temel problem olarak; tek dönemlik sürecin istenen nitelikte proje hazırlamalarını, hem zaman yetersizliği ve hem de KPSS sınavına yoğunlaşmaları nedeni ile olumsuz şekilde etkilediğini,

Bu dersin teorik alt yapısının üçüncü sınıfın ikinci döneminde verilebileceğini ve programın son iki dönemi olan dördüncü sınıfın birinci ve ikinci dönemi boyunca araştırmalarını hazırlamalarının, daha etkili bir ürün ortaya koyabilmek açısından önemli olduğunu,

Araştırmalarında belli bir düzeye geldiklerinde, yüksek lisans tezini tamamlama aşamasında olmasına rağmen, araştırma yöntemleri konusunda bilgi eksikliği nedeni ile araştırmasını beklenen düzeyde yürütme konusunda yetersizlik yaşayanlara yardım ederek, kendilerine olan özgüven duygularını geliştirdiklerini ve diğer lisans programlarında, Alan Çalışması yürütmeyen adaylardan kendilerinin farklı olduğunu düşünmeye başladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Adayların Alan Çalışması dersi kapsamında Bitirme Çalışması yürüterek kazandıkları beceri düzeylerinin öğrenim gördükleri programa göre bağımsız t testi değerleri

Değişken	Uygulama süreci	Program	N	Ort.	Ss	t	p
Araştırma Yöntemleri	Dersin başlangıcı	Fen Bilgisi	74	2.31	.78	-.11	.91
		Fizik	105	2.32	.71		
	Ders sonu	Fen Bilgisi	74	3.98	.60	-.57	.57
		Fizik	105	4.03	.54		
Mesleki Beceriler	Dersin başlangıcı	Fen Bilgisi	74	2.46	.74	-.07	.94
		Fizik	105	2.47	.65		
	Ders sonu	Fen Bilgisi	74	4.02	.57	-.10	.92
		Fizik	105	4.03	.54		
Araştırma Tasarlama	Dersin başlangıcı	Fen Bilgisi	74	2.34	.82	-.26	.80
		Fizik	105	2.33	.77		
	Ders sonu	Fen Bilgisi	74	3.97	.71	-.56	.58
		Fizik	105	4.03	.65		
Araştırma Planlama	Dersin başlangıcı	Fen Bilgisi	74	2.34	.87	.14	.89
		Fizik	105	2.32	.79		

	<i>Ders sonu</i>	<i>Fen Bilgisi</i>	74	3.99	.62	-.53	60
		<i>Fizik</i>	105	4.04	.57		
Araştırma Uygulama	<i>Dersin başlangıcı</i>	<i>Fen Bilgisi</i>	74	2.24	.83	-.20	84
		<i>Fizik</i>	105	2.27	.77		
	<i>Ders sonu</i>	<i>Fen Bilgisi</i>	74	3.98	.63	-.47	64
		<i>Fizik</i>	105	4.02	.59		
Araştırma Süreci	<i>Dersin başlangıcı</i>	<i>Fen Bilgisi</i>	74	2.29	.78	-.16	87
		<i>Fizik</i>	105	2.31	.69		
	<i>Ders sonu</i>	<i>Fen Bilgisi</i>	74	3.95	.60	-.16	87
		<i>Fizik</i>	105	3.96	.55		
Sosyal Beceriler	<i>Dersin başlangıcı</i>	<i>Fen Bilgisi</i>	74	2.62	.86	.02	98
		<i>Fizik</i>	105	2.62	.77		
	<i>Ders sonu</i>	<i>Fen Bilgisi</i>	74	4.08	.63	-.04	96
		<i>Fizik</i>	105	4.09	.61		

Araştırma kapsamında yürütülen mülakat verilerine dayalı olarak adaylar; öğretim ve öğrenme hakkında alternatif fikir geliştirme ve sistematik uygulamalar yürütme, eğitim araştırmaları tasarlama ve uygulama, araştırma sonuçlarını dikkate alarak mesleki gelişim sürecine ilişkin gereksinimleri belirleme becerilerini geliştirdiklerini belirtmektedirler. Diğer taraftan, Alan Çalışmalarını hazırlama sürecinin istenen nitelikte proje hazırlamaları için yetersiz olduğunu vurgulayarak, dersin daha uzun bir zaman dilimine yayılması gerektiğini ve araştırmalarını tamamladıklarında kendilerine olan özgüvenlerinin büyük ölçüde geliştiğini ifade etmektedirler.

Gözlem Bulguları

Araştırma kapsamında; aksiyon araştırmalarını yürütme sürecinin adayların beceri gelişimlerine olan etkileri, araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Bu süreçte adayların genel olarak;

- Öğretim sürecinde öğrencilerin öğrenmelerine etki eden faktörleri değerlendirme,
- Öğretim sürecindeki farklı uygulamalarla ilgili değişimin etkisini analiz etme,
- Yapılan araştırmaları dikkate alarak kendi öğretim uygulamalarını geliştirmeyi planlama,
- Daha önce bu nitelikte bir araştırma sürecine katılmadıkları için, istenen nitelikte bir araştırma yürütebilme konusunda çekince yaşadıkları, İstenen süreçte araştırmalarını tamamlama konusunda endişe duydukları, Meslektaşları ile birlikte çalışmaya açık olma becerilerini geliştirdikleri, Kendi problemlerini çözebilme ve kendilerini mesleki yönden yenileme eğilimine sahip olma düzeylerini geliştirdikleri,
- Araştırma ve proje çalışmaları yürütmeye karşı isteklilik ve özgüvenlerinin gelişimine katkı yaptığı,
- Eğitim araştırmalarını benimseme ve takdir etme duygularını geliştirmelerine katkı sağladığı,
- Adayların araştırmalarını yürütme sürecindeki aşamaları tamamlayarak sonraki basamaklara geçtikçe, adım adım sürecin onlar için önemini daha iyi

algıladıkları ve gittikçe artan isteklilikle araştırmalarına karşı olumlu tutum geliştirdikleri,

Süreç sonunda adayların önemli bilgiler kazandıkları ve aksiyon araştırmalarına karşı olumlu tutum geliştirdikleri ve kendilerine olan özgüvenlerinin geliştiği, sosyal becerilerini geliştirmelerine önemli ölçüde katkıda bulunulduğu,

Bitirme çalışmalarını beklenen nitelikte tamamlama başarısı gösteren adayların, süreç sonunda lisans eğitimleri sonrasında lisanüstü öğrenim yapma istek ve eğilimlerinin büyük ölçüde değiştiği ve bundan dolayı da sık sık lisansüstü programlara giriş koşulları hakkında bilgilenme gereksinimi duydukları gözlenmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan gözlemlere dayalı olarak; Alan Çalışmalarını yürütme sürecinde adayların, öğretim sürecinde öğrencilerin öğrenme düzeyini etkileyen faktörleri ve farklı uygulamaları değerlendirme becerilerini geliştirdikleri gözlenmiştir. Diğer taraftan adayların, araştırmalarını uygulama aşamasında yapmaları gerekenler hakkında ve etkili bir araştırma yürütme konusunda endişe taşımalarına rağmen, aksiyon araştırmalarını gittikçe artan isteklilikle yürüterek sosyal becerilerini geliştirdikleri ve araştırmalara ve özellikle eğitim araştırmalarına karşı olan tutumlarının olumlu yönde değişmesi sonucu, Lisansüstü araştırma yapma eğilimlerinin dikkate değer ölçüde arttığı tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA

Adayların aksiyon araştırmaları yürütmeleri ile ilgili, ders süreci başlangıcı ile sonrasında geliştirdikleri becerilerin ortalama değerlerine ilişkin farklılığın yönü incelendiğinde, adayların ders sonundaki bütün puanlarının daha yüksek olduğu ön plana çıkmaktadır (Ek Tablo 1). Bu durum adayların, dersin amaçlarına yönelik kendi öğretim uygulamaları ile ilgili çok farklı görüş ve deneyim kazandıklarını göstermektedir. Bu süreçte adaylar, yürüttükleri araştırmalarla ilgili deneyimlerine dayalı olarak kazandıkları bilgi ve becerileri kullanarak farklı öğretim yöntem ve teknikleri geliştirmektedirler (Cordingley, 1999). Bundan dolayı, araştırmacı öğretmen yaklaşımı ile yetiştirilen öğretmen adayları, öğretim sürecindeki uygulamalarının etkililik düzeyini irdeleyerek elde ettiği verileri kullanıp, öğrencilerinin bilgi, beceri, düşünce ve tutumlarını tutarlı bir şekilde değerlendirerek mevcut durum için yeni stratejiler geliştirebilirler.

Ölçekte yer alan faktörler açısından ders öncesi ve ders sonrası süreç karşılaştırıldığında, adayların araştırma amaçlarına yönelik beklentilerinin, yürütülen uygulama kapsamında büyük ölçüde karşılandığı ifade edilebilir (Tablo 1, Ek Tablo 1). Ayrıca, fen bilgisi ve fizik öğretmen adaylarının Alan Çalışması dersi süresince Bitirme Çalışması yürüterek kazandıkları beceri düzeyleri arasında öğrenim gördükleri programa göre, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 2). Adayların araştırma kapsamında aynı zamanda, öğretim süreci ile ilgili farklı fikirler geliştirerek uygulama ve uygulama sonuçlarını dikkate alarak mesleki gelişimlerine yönelik gereksinimleri belirleme becerilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir. Aksiyon araştırmaları kapsamında

okullar araştırma merkezi olarak görüldüğünden öğretmenlere; sınıflarında sistematik araştırma yapma fırsatı, bilgi kaynaklarına ulaşma ve aktif olma imkânı, etkili ve anlamlı hizmet içi deneyimi, okullarının yapısal özelliklerini incelemeye yönlendirme sağlamaktadır (Holly, 1991). Diğer taraftan, Alan Çalışması hazırlama sürecinin adayların istenen nitelikte proje hazırlamaları için yetersiz olduğu, araştırmalarını yürütme sürecindeki aşamalarda yerine getirmeleri gerekenler hakkında endişe taşımalarına rağmen, aksiyon araştırmalarını gittikçe artan isteklilikle yürüterek sosyal becerilerini geliştirdikleri ve Lisansüstü araştırma yapma eğilimlerini arttıracak düzeyde araştırmalara karşı olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu bağlamda, öğretmenlerin kendi okullarında aksiyon araştırması yürütmelerinin, araştırmacılara karşı olan tutumlarını olumlu yönde değiştirerek, daha çok yardımcı olma çabasına girmelerine neden olduğu belirtilmektedir (Küçük, 2002; Ekiz, 2006).

Araştırma yöntemleri ve mesleki beceriler açısından, araştırmaların tasarlanma sürecinden, planlama ve uygulamasına ve bu süreçlerle ilgili geliştirilen sosyal beceriler arasında da anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Ek Tablo 2). Öğretmen adaylarının, aksiyon araştırması kapsamında yürüttükleri sistematik ve profesyonel çalışma deneyimi, öğretmenlerin bireysel mesleki beceri gelişimlerini ve mesleki iletişim ve etkileşimlerini desteklemektedir (Altrichter, Posch & Somekh, 1998; Garrido, Pimenta, Maura & Fusari; 1999). Bundan dolayı öğretmen adaylarının, araştırmacı öğretmen yaklaşımına dayalı olarak yetiştirilmeleri yolu ile, öğretim sürecinde karşılaştıkları problemleri kendilerinin aşmaya çalışmaları ve farklı kişilerle etkileşime girip birlikte çalışarak daha iyi öğrenebilecekleri ve kazandıkları deneyimleri daha istekli uygulayabilecekleri savunulmaktadır (Schön, 1983; Fensham, 1988). Öğretmen adaylarının öğretim sürecinde mesleki becerilerini etkin kullanabilmelerinin, araştırmacı özelliklere sahip olabilmeleri ile ilişkili olduğunu ön plana çıkarmaktadır (Ek Tablo 2). Ayrıca, araştırmacılık özellikleri gelişen öğretmenlerin, eğitim araştırmalarını daha üst düzeyde benimsemeleri sağlanacaktır. Araştırmacılık özellikleri gelişmiş öğretmenlerin de, öğrencilerin araştırmacı niteliklere sahip olacak şekilde yetiştirmelerinde kendilerinden beklenen rol ve sorumlulukları üstlenebilecekleri mümkün olabilecektir. Bu yaklaşıma dayalı olarak öğretmenlerin yansıtıcı öğretim uygulamaları yürütmelerinin, geleneksel öğretim uygulamalarını bırakarak, esnek ve yaratıcı olmalarına, sosyal ve kültürel sorunların daha fazla farkında olmalarına neden olduğundan, öğretmen eğitimi alanındaki araştırmalarda aksiyon araştırmalarının, yansıtıcı öğretmen yetiştirmede etkili olduğuna dikkat çekilmektedir (Hopkins, 1985; Hitchcock, 1995).

6. SONUÇLAR

Adayların Araştırma Yöntemleri alanındaki becerilerini geliştirmeleri ile, Mesleki Becerilerini geliştirme düzeyleri arasında yüksek bir ilişki olduğu tespit edildiğinden; adayların Alan Çalışması yürütmelerinin, Araştırma Yöntemleri konusundaki yeterliliklerini geliştirdiği ve Araştırma Yöntemleri alanındaki

becerilerinin de Mesleki Beceri gelişimlerine belli düzeyde katkı sağladığı ifade edilebilir (Ek Tablo 2). Bu durumda adayların, aksiyon araştırması yürütmelerinin mesleki beceri gelişimlerine katkı sağlaması, araştırmacı niteliklere sahip olmalarında Alan Çalışması hazırlamalarının etkili bir faktör olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Ancak, Alan Çalışması dersi kapsamında fen bilgisi ve fizik öğretmen adaylarının Bitirme Çalışması yürütmeleri, beceri düzeylerinin gelişiminde öğrenim gördükleri programa göre değişkenlik göstermemektedir. (Tablo 2). Bununla birlikte, öğretmen adaylarının araştırma yöntemleri ve mesleki beceriler alanındaki gelişim düzeyleri ile, araştırma tasarlama, planlama ve uygulama ve bu süreçlerle ilgili sosyal beceri düzeylerinin ilişkili olduğu belirtilebilir (Ek Tablo 2). Bu bağlamda öğretmen adayları kendilerini; araştırmacı, problem çözücü, değişimin temsilcisi ve sosyal bilimci olarak görmeye başlamaktadırlar. Bu kapsamda, araştırmacı öğretmen yaklaşımı kapsamında yürütülen Alan Çalışmalarının; adayların öğretim sürecine ilişkin pratik görüşler oluşturmalarına ve öğretim uygulamalarını irdeleyerek geliştirmelerine katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bundan dolayı, öğretmen adaylarının, öğretim uygulamalarını yürütme sürecinde karşılaştıkları problemleri belirleme ve çözüme kavuşturmada, hipotez kurma ve hipotezlerini test ederek elde edilen sonuçlar ve kazanılan deneyimler hakkında ilgili kişi ve kurumları bilgilendirme becerilerini, araştırmacı öğretmen yaklaşımı kapsamında yetiştirilmeleri sonucu geliştirmiş olmaları, adayların araştırmacı kimlik kazanmaları ile açıklanabilir (Ek Tablo 1). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının araştırmacı özelliklerinin geliştirilmesinin, mesleklerini yürütme sürecinde kendilerini araştırmacı olarak görmelerini sağlayacağı ifade edilebilir. Bu durumda öğretmen adaylarının, öğretim sürecindeki uygulamalarını sorgulayıp değerlendirmeleri ve özgün fikirler geliştirerek eğitimin niteliğinin geliştirilmesi sağlanmış olacaktır.

Adayların hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde araştırma projeleri yürütmeleri; öğretim süreçlerinde karşılaştıkları problemlere yoğunlaşarak düşünmeleri sonucu yaptıkları açıklamalar, eğitim-öğretimle ilgili problemler hakkında daha üst düzeyde ilgilenmelerine, teorik bilgilerini derinleştirmelerine, mevcut öğretim programı hakkında farklı fikirler geliştirmelerine anlamlı düzeyde katkı sağlanmaktadır. Bu bağlamda, hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde öğretmen adaylarının araştırmacı öğretmen yaklaşımı kapsamında "Alan çalışması" derslerinde araştırma yürütme becerilerinin geliştirilmesi; araştırmalara karşı olumsuz tutuma sahip, araştırma sonuçlarını kullanmayan ve araştırma kültüründen uzak öğretmenlerin problemlerinin giderilmesine yönelik çözüm niteliği taşımaktadır. Öğretmen adaylarının mesleklerini yürütme sürecinde karşılaşılabilecekleri sorunların tamamının önceden tahmin edilmesi mümkün olmadığı için, adaylara karşılaşılabilecekleri problemlerin üstesinden nasıl gelebileceklerinin öğretilmesinin, geliştirilebilecek en etkili yöntem olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda yeni neslin araştırmacı bir ruh ile yetiştirilmelerinde adayların hizmet öncesinde araştırmacı öğretmen yaklaşımı ile yetiştirilmelerinin büyük bir öneme sahip olduğu ön plana çıkmaktadır.

7. ÖNERİLER

Öğretmenlerin eğitim araştırmalarından beklenen düzeyde faydalanmalarını sağlayabilmek için, ilgili araştırmaların okullara düzenli olarak ulaştırılmasına özen gösterilmelidir. Öğretmenlerin, öğretim uygulamaları ile ilgili yaptıkları araştırmalar hakkında bilgilendirme yapmaları, deneyimlerini paylaşmaları ve meslektaşları ile aralarındaki iletişim ve etkileşim düzeyini arttırmalarını sağlamak amacı ile, periyodik olarak sempozyumlar düzenlenip yapılan çalışmalar yayınlanıp okullara ulaştırılmalıdır. Öğretmen adaylarına okul uygulamalarını yürütme sürecinde rehberlik yapan uygulama öğretmenlerinin seçiminde, araştırmacı kimliğe sahip öğretmenlerin görevlendirilmesine özel önem verilerek, adayların bu süreçten en üst düzeyde yararlanmalarının sağlanabileceği dikkate alınmalıdır.

Alan Çalışması dersi kapsamında öğretmen adaylarının hazırladığı bitirme çalışmalarının nitelik düzeyleri arttırılarak, araştırmacı kimliklerini geliştirme sürecinde kazandıkları mesleki becerileri içselleştirerek derinleştirebilmeleri ve pekiştirebilmelerine fırsat tanınmalıdır. Bundan dolayı, bu dersin beklenen etkililikte yürütülebilmesi için, hizmet öncesi öğretmen eğitimi programlarında, iki dönemlik ders halinde yer alması sağlanmalıdır. Dersin ilk döneminde teorik yapı oluşturularak, dersin ikinci döneminde adaylara, danışman rehberliğinde etkili araştırma hazırlamaları için fırsat verilmelidir. Eğitim araştırmalarının, öğretmenler tarafından beklenen düzeyde benimsenmesinde ve kendi uygulamalarının geliştirilmesinde araştırmacı kimlik kazanmalarının önemi dikkate alınmalıdır. Bu süreçte öğretmen adaylarına araştırma eğitimi verilerek, kendi öğretim uygulamalarını sistematik olarak nasıl geliştirebileceklerini irdeleme fırsatının tanınması büyük önem taşımaktadır. Adayların bu alandaki becerilerinin geliştirilmesinde ise, araştırmacı öğretmen yaklaşımı anahtar bir role sahiptir.

Hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde yer alan bütün lisans programlarında, Alan Çalışması dersine gereken düzeyde önem verilerek ve mesleğini yürütmekte olan öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim kursları düzenlenerek, aktif katılım teşvik edilip bu alandaki eksiklikleri giderilerek öğretmenlerin araştırmacı kimlik kazanmaları sağlanmalıdır. Bu süreçte, hizmet öncesi dönemde Alan Çalışması dersini almayan öğretmenlerin Lisansüstü eğitim yapabilmeleri için gerekli kolaylıklar yapılarak, araştırmacı kimlik kazanmalarına katkıda bulunulmalıdır. Böylece eğitim sisteminde, aksiyon araştırmalarının yaygınlaştırılarak öğretmenlerin araştırmacı kimlik kazanmaları ve bu yolla da yeni yetişen bireylerin araştırmacı özelliklerinin geliştirilmesi sağlanmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- ALTRICHER, H. , POSCH, P. & SOMEKH, B. (1998). *Teachers investigate their work. An introduction to the methods of action research*, Routledge, London and New York.
- ATAY, D. Y. (2003). *Öğretmen Eğitiminin Değişen Yüzü*, Nobel Yayın, Ankara.
- CORDINGLEY, P. (1999). *Constructing and critiquing reflective practice*,

- Educational Action Research*, 7, 2, 183-191.
- CORNETT, J. W. , YEOYIS, C. & TERWILLIGER, L. (1990). Teacher personal practical theories and their influence upon teacher curricula and instructional actions: A case study of a secondary science teacher, *Science Education*, 74(5), 517-529.
- ÇEPNİ, S. & KÜÇÜK, M. , (2002). Science teachers learning in a collaborative action research group. *First International Conference on Education: Changing Times, Changing Needs*, Faculty of Education Eastern Mediterranean University Gazimagusa, TRNC, May 8-10, 2002.
- ÇEPNİ, S. (2005). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, Üçyol Kültür Merkezi, Trabzon.
- ÇEPNİ, S. (1993). New science teachers' development in Turkey: Implementation for the academy of new teachers' program. *Unpublished PhD Thesis*, University of Southampton, England.
- DAY, C. (1999). *Developing Teachers: The Challenges of Lifelong Learning*, London, : The Falmer Press.
- EARGED, (1998). 21. Yüzyıla girerken Türk Eğitim Sisteminin ihtiyaç duyduğu çağdaş öğretmen profili, Milli Eğitim Basım Evi, Ankara.
- EKİZ, D. (2006). *Öğretmen Eğitimi ve Öğretmen Eğitiminde Yaklaşımlar*, Nobel Yayın, Ankara.
- FENSHAM, P. (1988). *Development and dilemmas in science education*, The Falmer Press, Philadelphia.
- GARRIDO, E. , PIMENTA, S. G. , MAURA, M. O. , FUSARI, M. F. R. (1999). Collaborative research as an approach to foster teacher development, teachers' production of knowledge and changes in school practices, *Educational Action Research*, 7, 3.
- HOLY, P. (1991). *Action research. The missing link in the creation of schools as centres of inquiry*, New York and London.
- HOPKINS, S. (1985). *A teacher's guide to classroom research*. Open University Press, London.
- KARASAR, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KAVCAR, C. (1999). Nitelikli öğretmen sorunu, *D. E. Ü. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-13.
- KÜÇÜK, M. (2002). Hizmeti-içi aksiyon araştırması kurs programının fen bilgisi öğretmenlerine uygulanması: Bir örnek olay çalışması, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Trabzon.
- RATH, W. M. & TOBIN, K. (2001). Learning to teach science as practice, *Teaching and Teacher Education*, 17, 741-762.
- RITCHIE, S. (1999). The craft of intervention: A personal practical theory for a teacher's within-group interactions, *Science Education*, 83, 213-231.
- SCHÖN, D. A. (1983). *The reflective practitioner*, London: Temple Smith.

ROLE OF IMPLEMENTATION FIELD STUDY PROJECT OF STUDENT TEACHERS IN TERMS OF THE PREPARATION ACTION RESEARCH MODEL**SUMMARY**

Student teachers need to be prepared with the Action Research Method in preservice teacher education process by taking on the scientific method at functional level. For this reason, it has crucial importance to implement research related to the investigation of role of taked courses in the preparation process of student teachers with Action Research Method to improve research skills. The purpose of this study is to determine the role of implementation Field Study Project of student teachers in terms of the preparation Action Research Model. Research was applied with 179 student teachers based on the action research methodology. Besides, the techniques of interview and observation were used.

Research sample consists of 74 science teaching student teachers who are educated in 4 th year in SAÜ the Faculty of Education in the 2004-2005 academic year and 105 physics student teacher who are educated in 5 th year in KTÜ the Fatih Faculty of Education in the 2005-2006, 2006-2007 and 2007-2008 academic year. Reliability coefficient (Cronbach alpha) of developed five-likert-type scale format in the context of research was found as . 95. The validity of the research is provided by taking experts' view into consideration. Semi-structured interviews carried out with 45 (20Science+25Physics) student teachers selected randomly from sample. Besides in the context of research, the effects of action research process to the improvement of professional skills of student teachers recorded having observed by researcher. Obtained data using developed scale analysed employing SPSS 11. 5 program in descriptive statistic calculating standard deviation and mean and sum score; using correlation analysis, Cronbach alpha and t-test between sub-dimension of scale. Data from interviews were analysed by using quantification of common views and data from observation. Data from observations were analysed according to frequencies of events and acts observed.

In the context of course of Field Study implementation of Final Project of student teachers has contribute significant differences at $t=-28.11$, $p<.000$ level based on findings of t-test to determine expectations level of changing on the subject of Research Methods (design-plan-practice) (Table 1). In the context of course of Field Study, implementation of Final Project of student teachers improved skills subject related to the sum score compared taking into consideration before course and after course. It is determined positive significant level changing at the end of the process of course in terms of the Research Method (2. 32-4. 01) and Professional Skills (2. 46-4. 02) and regarding the lower dimensions of this subjects; Research Design (2. 36-4. 00)-Plan (2. 33-4. 02)-Practice (2. 25-4. 00), Research Process (2. 30-3. 96) and Social Skills (2. 63-4. 09) (Figure 1). Student teachers explained during the interviews that they improved skills related to the alternative opinion about learning and instruction and implementation systematic practice, design and practice educational research,

determination the necessities in relation to the professional development process.

It is concluded that implementing Field Study of student teachers in the context of Action Research Model has contributed to the constitute practical views related to the teaching process and improve by the way inquiring of teaching practice. Implementation research project of student teachers in the pre-service teacher education process has contributed to the making explanations about meeting problems during teaching, more interesting in relation to the teaching-learning issues, deepening their theoretical knowledge, developing different opinions about current curriculum at meaningful level. It is suggested to provide improving qualifications of teachers in relation to be researcher, giving importance to the course of Field Study at necessity level in the all pre-service teacher education programmes, organizing in-service training for teachers and promoting active participation eliminating incompetences in this subject.